

voorz. Suppl.n anmercken dat niet alleenlic in ander steden, nemaer oick in deser stede 't zelfde gheuseert word, ende dat mids groote negligentie ende verzuuymincheyt van huerlieder voirsaelen 't zelfde in haerlieder handtierijnghe niet geuseert is ghewest tot groote lachter ende achterdeele vande ghemeene inwoenders deser Stede: Hebben mijn Heeren van dies willen advertieren ende te kennen gheven ende besonderen om dies willen zijl. Suppl.n bij diversche burgheren deser Stede gheinduceert zijn ghewest om 't zelfde an U.l. mijn Heeren te versoucken. Ende oick mids dien haerlieder conscientie haer daer toe moveert, mids daghelix anscauwende groote abusen die in heurlieder conste ghescieden so wel bijde vrouwen, de welcke op zeker tijden over egheene wonden, ulceration oft opene ghaeten behoiren te gane. So oick anmerckende de groote exactien ghesciedende bij de landtloopers de welcke dese stadt meer frequenterende zijn dan eenighe andere, mids dat se uuyt ander steden so gebannen zijn, zo gherelegeert op eenen verckensmaerckt oft dierghelijcke plaetse zijn, ende eyndelynghe om dies wille, dat in alle steden, waer dat oick zije, niemant ghelooft is eenighe cure, 'tzij manuel oft anders te doene, ten zye daer toe gheautoriseert wesende bij eenighe universiteiten oft gheadmidteert wesende bij de proufmeesteren (bij de ghemeene ghildebroeders daer toe bequaemst bevonden) ghestelt. Ende dat zonder faulten niet zonder redenen, anghesien men op hen groot regard behoird te hebben, mids dat 't subjectum., te weten 'smeynschen lichaem, daer zijlieden an werckende zijn zeer edel is ende niet te ghelijcken is bij eenighe scad oft verganckelick goed. Midswelcken de voorn. Suppl.n an U.l. mijn Heeren in alder oodmoedt requireren ende versoucken, dat U.l. soude believen haerlieder in dese naervolghende artikelen te condescenderen oft emmers in al sulx, alst U.l. mijn Heeren goedduncken zal, presenterende dat so wy de yerste preuvemeesters zijn sullen, hoerlieder preuve doen sullen ter presentie van U.l. mijns Heeren ghegagierde medicin.

Hierna volgen dan 16 artikelen, in hoofdzaak een samenvatting van bijlage A en B. Hoewel er eenige wijzigingen zijn, waarvan er al een aangegeven werd, is de strekking gelijk.

Reeuwijk, 1941

J. M. BUWALDA EN E. O. BUWALDA-PREY

INGEZONDEN

ANTONI DE HAEN TE WEENEN

Over ANTONI DE HAEN is weinig bekend, aldus de heer BIJLEVELD in dit *Tijdschrift* van 4 April jongstleden (blz. 845). Dat is voor ons aanleiding, de aandacht te vestigen op een bundel schetsen over het geneeskundig leven te Weenen in de 18de en het begin der 19de eeuw, uitgegeven door M. NEUBURGER onder den titel: *Das alte medizinische Wien in zeitgenössischen Schilderungen*, Wien u. Leipzig 1921. Daarin komt een brief voor van Graaf VON V. (schuilnaam), gedateerd 12 November 1773, toen DE HAEN dus nog te Weenen werkzaam was.

In dezen brief worden de groote verdiensten geschetst, die de laatstgenoemde zich voor het geneeskundig onderwijs te Weenen heeft verworven. Tevens verschaffen de brief en de bijgevoegde voetnoten tal van bijzonderheden over DE HAEN. Wij vermelden, dat hij 1754 naar de Donaustad was gekomen, na ongeveer 20 jaar te Den Haag te hebben gepractiseerd. Kortom tijd te voren was door de Keizerin op aanraden van G. VAN SWIETEN een klinische afdeeling in het leven geroepen met 6 bedden voor mannen en evenzoovele voor vrouwen. Men krijgt den indruk, dat het St. Caecilia gasthuis te Leiden daarbij tot voorbeeld heeft gediend. De nieuwe afdeeling kwam onder leiding van DE HAEN.

Onder zijn persoonlijke hoedanigheden roemt de brieveschrijver zijn (DE HAEN's) rechtshapenheid, zijn onbeschrijflijke geestdrift voor de waarheid, zijn welwillendheid jegens zijn leerlingen („Wahrhaftig eine höchst seltene Tugend bey einem Wiener Professor”), zijn groote geleerdheid, zijn liefde tot de menschen, zijn onvermoeibaren ijver en zijn trouw ten opzichte zijner ambtelijke plichten, hoedanigheden, waardoor hij zich zeer gunstig van vele anderen onderscheidde.

Om 6 uur 's morgens was „VON HAEN” reeds in het ziekenhuis, ook in het koude jaargetijde. Om 8 uur schaarden zijn toehoorders zich om hem; hij leidde hen langs de ziek-

bedden en ging nauwkeurig de waargenomen ziekten na met haar oorzaken en verschijnselen. Dan onderzochten de toehoorders den zieke en fluisterden den meester hun bevinding en oordeel in het oor. Deze besprak dan openlijk de medegedeelde zienswijzen. Zoo kon iedereen de waarde van zijn oordeel vernemen, „ohne beschimpft zu werden”. Om 9 uur begon men met het onderzoek van policlinische zieken, waaraan ook weer door de studenten werd deelgenomen.

Men ziet uit een en ander, dat DE HAEN's methode van onderwijs geheel overeenkwam met die van zijn leermeester H. BOERHAAVE, gelijk deze onder meer door VAN MIERIS is beschreven.

Zelfs door zijn tegenstanders werd DE HAEN groote achting toegedragen, ofschoon zijn strijdwijze niet uitmuntte door zakelijkheid en hoffelijkheid. In een geschrift over een pennestrijd aangaande irritabiliteit, de enting tegen pokken en zoo voort leest men zelfs: „Omnes honore, amore reverentia summaque prosequabantur Haenium...” (Allen droegen DE HAEN achting, liefde en zeer grooten eerbied toe.)

DE HAEN heeft zeer veel bijgedragen tot den opbloei van het klinisch onderwijs te Weenen en daardoor, alsmede door andere, meer algemeene verdiensten, tot verhooging van het aanzien van zijn vaderland. Is het niet te betreuren, dat er weinig omtrent hem bekend is?

Wij merken nog terloops op, dat in het bovengenoemde boek van NEUBURGER ook meer dan eens gewag wordt gemaakt van het werk van JAN INGENHOUSZ te Weenen.

Maastricht, 6 April 1942

J. E. SCHULTE

BLADVULLING

MERKWAARDIGE VRUCHTBAARHEID

ADVERTENTIE

Jukwerd, den 30 Juny 1833. Heden namiddag beviel mijne teerbeminde Echtgenootte E . . N . . door Gods goedheid zeer voorspoedig van eenen welgeschapen Zoon en eene Dochter; zijnde het alzoo de vijfde keer, dat ons achtereenvolgende, in den tijd van ruim zeven jaren, Tweelingen geboren zijn.

W. C. S. . . landbouwer

Uit de *Prov. Gron. Couvant* 6 Juli 1833

N. J. A. F. BOERMA

★